

BIHAĆKA KRIZA – NAPAD POBUNJENIH SRBA IZ BOSNE I
HERCEGOVINE I OKUPIRANOG TERITORIJA HRVATSKE
NA ZAŠTIĆENU ZONU BIHAĆ

Načelnik GS HV-a general Janko Bobetko i general HV-a Krešimir Ćosić kod zapovjednika kopnene vojske SAD-a generala Sullivana; Pentagon (Washington), prva polovina studenoga 1994.

Krešimir Ćosić
KAKO SMO PROMIJENILI TIJEK RATA
Operacija "ZIMA '94"

Povijesna događanja vezana uz tzv. Prvu bihaćku krizu i njenu povezanost s operacijom "Zima '94" Hrvatske vojske gotovo su potpuno nepoznata široj hrvatskoj javnosti. Međutim, bez ikakva pretjerivanja može se reći da je Hrvatska vojska upravo tom operacijom neizravno spriječila pad Bihaća i tragediju civilnog pučanstva srebreničkih razmjera još u zimi 1994., te vjerojatni završetak rata u susjednoj BiH, u kojem su kao njegovi pobjednici mogli postati ratni zločinci Karadžić i Mladić. Sjećanja, činjenice i izvorni dokumenti svjedoče o tome kako je Hrvatska vojska još krajem 1994. branila Hrvatsku, u suradnji s 5. korpusom Armije BiH branila i obranila Bosnu i Hercegovinu. Srbi su znali da bi osvajanjem Bihaća u gotovo bezizglednu vojnu i političku situaciju doveli Hrvatsku i Bosnu i Hercegovinu. Činili su tada gotovo sve što su mogli da bi to i ostvarili. Mnogi u međunarodnoj zajednici mislili su u to vrijeme da je pad Bihaća samo pitanje dana. No, operacijom "Zima '94" preokrenut je tijek rata, kako u Hrvatskoj, tako i u Bosni i Hercegovini. Hrvatska vojska nije se, međutim, dala impresionirati i zbuniti Karadžićevim, Mladićevim i Martićevim podvalama i prijetnjama o snazi srpske vojske, kojima su vrlo dugo i predugo obmanjivali međunarodnu zajednicu, te posebice Kontaktnu skupinu, predvođenu Lordom Owenom. Operacijom Hrvatske vojske "Zima '94" otvoren je put preko Crnog Luga, prema Grahovu i Kninu, a Bihać je bio spašen. Događaji koji su nakon toga slijedili u ljeto 1995. godine, bili su gotovo identični događajima s kraja 1994., jer je i Druga bihaćka kriza u ljeto 1995. bila isto tako povezana s operacijama Hrvatske vojske "Ljeto '95" i "Olujom".

STRATEŠKI ZNAČAJ BIHAĆA U STUDENOM 1994.
ZA ISHOD RATA U RH I BiH

Krajem studenog 1994. godine ratna kriza na prostorima Bosne i Hercegovine kulminirala je. Organizirana i koordinirana opsada Bihaća od strane srpskih snaga iz Bosne i Hercegovine i privremeno okupiranih dijelova Hrvatske, uz logističku potporu Jugoslavenske armije imala je za cilj konačno zauzimanje Bihaća, te nakon toga i preuzimanje kontrole nad gotovo cijelim područjem Bosne i Hercegovine. Srpski napadi na Bihać – UN-ovu zaštićenu zonu – dostižu svoj vrhunac 29. studenoga 1994. godine. Očekivao se skoriji pad grada koji je već mjesecima bio u potpunom okruženju, uz mnogo poginulih, ranjenih, iznemoglih i iscrpljenih branitelja i građana. Međunarodna zajednica uglavnom se ograničavala na pripreme za prihvata izbjeglica i osiguranje humanitarne pomoći preživjelim. Preko Kontaktne skupine vijesti o skorom padu Bihaća proširile su se od Londona, Pariza sve do Washingtona. U nastaloj situaciji koristeći UNPROFOR i sporazum o primirju u Hrvatskoj, vođa pobunjenih Srba u Hrvatskoj Milan Martić mobilizirao je i pokrenuo pobunjene hrvatske Srbe koji su preko hrvatske državne granice prelazili u susjednu Bosnu i Hercegovinu, gdje su zajedno sa Srbima iz BiH te Miloševićim, Šešeljevim i Arkanovim dobrovoljcima iz Srbije, sudjelovali u napadima na Bihać. Bilo nam je jasno da će se nakon pada Bihaća sve te snage pregrupirati i

usmjeriti na okupirana hrvatska područja, posebno na karlovačku crtu razdvajanja. Ako bi se to dogodilo, mnoge vitalne prometnice prema hrvatskom jugu bile bi na dometu minobacačke vatre pobunjenih Srba. Hrvatska bi time bila dovedena u najtežu poziciju od početka Domovinskog rata. Hrvatska vojska nije mogla mirno promatrati srpsku agresiju na Bihać i bila je prisiljena reagirati kako bi spriječila pad Bihaća, a nakon toga vojno i političko povezivanje privremeno okupiranih teritorija RH i BiH u jedinstvenu državnu cjelinu pobunjenih Srba.

Jednako tako, pobunjeni Srbi su znali da područje bihaćko-cazinske krajine, koje se mjesecima nalazilo u njihovom potpunom okruženju, a koje je uz velike žrtve uspješno branio 5. korpus Armije BiH i 101. pukovnija HVO-a, predstavlja glavnu prepreku za potpuno vojno, političko i ekonomsko povezivanje RSK i RS. Zbog toga je konačno uništenje 5. korpusa ABiH bio glavni vojni i politički cilj pobunjenih Srba s obje strane granice. U studenom 1994. u nastaloj situaciji Bihać postaje ključna točka koja je određivala ishod rata, kako u RH, tako i u BiH. Uništenje 5. korpusa Armije BiH i pad Bihaća izravno bi utjecali na gotovo cijelu crtu razdvajanja između Hrvatske vojske i pobunjenih Srba, te posebno na vitalne logističke pravce koji su vodili preko Karlovca i Maslenice prema jugu Hrvatske. Hrvatska vojska time bi se našla u vrlo teškoj situaciji. **Zapravo, padom Bihaća Republika Hrvatska našla bi se u potpuno izgubljenoj vojničkoj poziciji, a pregovori na razini Kontaktne skupine jednostavno više ne bi imali nikakvog smisla.** Dakako, bez uspješnog okončanja Prve “bihaćke krize” i sprječavanja pada Bihaća krajem 1994. godine, ne bi bilo ni “Bljeska” ni “Oluje” 1995. godine. Operacija “Zima ’94” zbog svega toga bila je, bez ikakvog pretjerivanja, prekretnica ratnih zbivanja na ovim prostorima, a operacije “Ljeto ’95” i “Oluja” njezin logični završetak. **Jednostavno rečeno, Hrvatska vojska je tada bila prisiljena na snažnu aktivnu obranu koja je započela operacijom “Zima ’94” u najtežim zimskim vremenskim uvjetima.**

U isto vrijeme hrvatska državna politika vrlo intenzivno je tražila diplomatske putove za rješenje krize na prostorima RH i BiH kroz mnogobrojne međunarodne kontakte, inicijative, razgovore i pregovore. Nakon potpisivanja “Washingtonskih sporazuma” (18. ožujka 1994.) u razrješavanje te najsloženije i najozbiljnije svjetske krize sve snažnije uključuju se i Sjedinjene Američke Države. Bio je to veliki politički izazov za američku administraciju, koja je nastojala još jednom pokazati i dokazati svoju stožernu ulogu na globalnoj svjetskoj političkoj sceni. To se dogodilo, međutim tek godinu dana kasnije u Daytonu. No, put do Daytona tada je bio jako, jako dalek.

Mnogi ozbiljni vojni analitičari u međunarodnoj zajednici u to vrijeme tvrdili su, iz vrlo pragmatičnih razloga, kako objektivna i realna politička rješenja moraju jednostavno uzimati u obzir realnost na terenu koja, kako su naglašavali, predstavlja stvarni odnos vojnih snaga između sukobljenih strana. Ne smije se zaboraviti da su u to vrijeme pobunjeni Srbi još uvijek kontrolirali oko 25% teritorija Republike Hrvatske i gotovo 70% teritorija Bosne i Hercegovine. U takvim okolnostima gotovo nijedan realan i objektivan političar u međunarodnoj zajednici nije vjerovao u politička rješenja koja će biti prihvatljiva za sve sukobljene strane. Znali smo da Karadžić, Mladić i Martić nikada neće pristati na političke ustupke koji bi zadovoljili Hrvate i Bošnjake, sve dok na to ne budu prisiljeni vojnom silom i snagom. Sve je dakle bilo jasno! Samo novi odnosi vojnih snaga na terenu mogli su voditi prema novim prihvatljivim političkim rješenjima. U tom kontekstu srpske stavove najjasnije je iskazivao Lord Owen, predsjedatelj Kontaktne skupine koji je često isticao: *Nemojte se nadati da ćete za zelenim stolom dobiti ono što niste kadri osvojiti na vojnom planu.* No,

zaboravio je Lord Owen da su Srbi najprije uz pomoć JNA već 1990. godine razoružali sve druge republike i narode u bivšoj zajedničkoj državi, da bi tek nakon toga zajedno s JNA krenuli u rat protiv Slovenije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine, kako bi demonstrirali svoju vojnu snagu i "viteštvo". Nažalost, jednako kao Lord Owen sve to je zaboravila i međunarodna zajednica, posebice Kontaktna skupina, koja je bila vrlo sklona prihvatiti pravo jačega da nameće politička rješenja. I sve je bilo jasno! U ratnim uvjetima početkom devedesetih, tako je htjela međunarodna zajednica, politička pozicija zaraćenih strana bila je proporcionalna isključivo i jedino njihovoj vojnoj snazi i uvjerljivosti na terenu. Sukladno tome, naslijedivši od JNA sva okupirana područja u RH i BiH, Martić i Karadžić imali su stoga vrlo dugo, i predugo, iznimno važnu ulogu u svim pregovorima s međunarodnom zajednicom, posebice u pregovorima vođenim u Ženevi. To je trajalo sve dok njihova brutalnost, bahatost i netolerantnost nije svedena na pravu političku mjeru i poziciju operacijama Hrvatske vojske i Armije BiH tijekom 1994. i 1995. godine.

Znajući za ta pravila igre Karadžić, Mladić i Martić činili su sve kako bi kroz novu mobilizaciju pobunjenih Srba osigurali svježe snage za završni napad na Bihać. Svakog dana, svakim satom rasla je napetost i opasnost od eskalacije i širenja sukoba, ne samo oko Bihaća, nego gotovo na svim crtama bojišnice.

Težinu situacije potvrđuje i izvješće američke veleposlanice pri UN-u gospođe Madeleine Albright Vijeću sigurnosti, 29. studenoga 1994., u vrijeme kulminacije prve Bihaćke krize: *Bosanski Srbi su ti koji su započeli taj rat, oni su i ti koji jedini odbijaju Plan Kontaktne skupine o prekidu sukoba. Potporu Karadžićevoj i Mladićevoj agresiji na UN-ovu zaštićenu zonu Bihaća daju i Srbi iz tzv. Krajine koji nesmetano napadaju suvereni teritorij Bosne i Hercegovine ignorirajući međunarodno priznatu granicu između RH i BiH. Takvo ponašanje koje je usmjereno ka povezivanju i objedinjavanju područja koje drže Srbi iz tzv. Krajine sa područjima koje kontroliraju bosanski Srbi može potpaliti i širi Balkanski rat.* U istom izvješću gospođa Albright posebno je naglasila: *Činjenica je kako se napadi na UN-ovu zaštićenu zonu Bihaća provode s aerodroma Udubina u Hrvatskoj, koji kontroliraju pobunjeni hrvatski Srbi. Sve to predstavlja veliku sigurnosnu prijetnju postrojbama UNPROFOR-a na terenu, a uzrokovalo je i ogromne civilne žrtve u Bihaćkom džepu. Vlada SAD zbog svega toga misli da takva vrsta agresije zahtijeva primjerene vojne reakcije i od strane NATO-a.*

UKLJUČENJE SAD-a U RAZRJEŠAVANJE KRIZE I ZNAČAJ WASHINGTONSKIH RAZGOVORA U STUDENOM 1994. GODINE

Kako bi se spriječila daljnja eskalacija sukoba oko Bihaća koja je prijetila velikim brojem izbjeglica, ogromnim civilnim žrtvama, te humanitarnom krizom nepredvidivih razmjera, u rješavanje tog svjetskog kriznog žarišta uključila se i američka administracija. S obzirom na to da UN-ov obavještajni sustav jednostavno nije funkcionirao i da je vrlo često umjesto pouzdanih informacija slao dezinformacije koje su uglavnom zbunjivale predstavnike međunarodne zajednice, te onemogućavale traženje i pronalaženje prihvatljivih političkih rješenja, američka administracija prioritetno je nastojala uspostaviti svoj obavještajni sustav kako bi imala što bolji i potpuniji uvid u stvarno stanje snaga na terenu. Bez osiguranja pouzdanih i pravovremenih informacija u realnom vremenu, usklađivanje političkih rješenja sa stvarnim odnosom snaga na terenu bilo je gotovo nemoguće.

Početak studenog 1994. ponovno sam bio u Washingtonu, tada s načelnikom Glavnog stožera HV-a generalom Jankom Bobetkom. U State Departmentu razgovarali smo s ambasadorom Holbrookeom, a nakon toga u Pentagonu s načelnikom združenog stožera američke vojske generalom Shalikashvilijem, kao i njegovim suradnicima generalom Sulivanom, te generalom Wesleyem Clarkom. Dobro se još uvijek sjećam Holbrookove reakcije, kad se počeo nervozno vrpolti na svojoj stolici nakon odlučne izjave generala Bobetka: *Krećemo u napad na svim frontovima!* Čini mi se da je to zaista bilo jedno od najkritičnijih razdoblja Domovinskog rata. General Bobetko je naglašavao: *Hrvatska neće mirno gledati sve ovo što se dešava oko Bihaća. Bit ćemo prisiljeni reagirati. To jednostavno moramo učiniti kako bi u slučaju pada Bihaća spriječili prodor vojske bosanskih Srba na privremeno okupirana hrvatska područja, te da bi spriječili srpski masakr civilnog stanovništva u Bihaću.* Holbrooke je uzvratilo: *Ne smijete krenuti, u takvoj se vojnoj operaciji širokih razmjera ne bi mogle izbjeći goleme žrtve i novi veliki val izbjeglica.* Dobro se još sjećam reakcije generala Bobetka koji je vidno iznenađen Holbrookeovim odgovorom rekao: *To je vaš stav, mi sada idemo u Pentagon i tamo ću razgovarati s generalom Shalikashvilijem. On sigurno dobro razumije ozbiljnost i složenost nastale situacije s vojnog aspekta.* Nakon pola sata general John Shalikashvili – načelnik združenog stožera američke vojske dočeka nas je s istim riječima: *HV ne smije krenuti u vojnu operaciju širokih razmjera.* Pritom nije prihvatio Bobetkovo objašnjenje da je to jedini način da se spriječi genocid u Bihaću. Ispostavilo se da je Holbrooke odmah nazvao Shalikashvilija i “pripremio” ga za razgovor s hrvatskim izaslanstvom.

Bio je to prvi u nizu razgovora koji su slijedili glede iznalaženja prihvatljivih rješenja Bihačke krize. Stav hrvatske državne politike bio je jasan i odlučan: ako Srbi s privremeno okupiranih teritorija Republike Hrvatske nastave s napadima na Bihać, nesmetano prelazeći međunarodno priznatu granicu između Republike Hrvatske i BiH, **Hrvatska vojska će pokrenuti napad na svim crtama razdvajanja kako bi zaštitila svoje međunarodno priznate granice.** To je ipak zabrinulo američku administraciju, ali i širu međunarodnu zajednicu. Novu neželjenu eskalaciju sukoba još većih razmjera nitko nije želio.

Dva tjedna kasnije, 29. studenoga 1994., opet sam došao u Washington, ovaj put s ministrom obrane RH Gojkom Šuškom. Nalazili smo se u hotelu, kojih stotinjak metara udaljenom od Pentagona. U telefonskom razgovoru s predsjednikom Tuđmanom, ministar Šušak je rekao: *Predsjedniče, ovdje ima sve više onih koji tvrde da se pad Bihaća ne može spriječiti i da je time rat u Bosni i Hercegovini praktički završen pobjedom Karadžića i Mladića.* Bili smo iznenađeni činjenicom da se Karadžićev utjecaj na Kontaktnu skupinu proširio i do Washingtona. Povjerljive obavještajne informacije govore su da je pad Bihaća pitanje sata, a ne više dana. Predsjednik Tuđman govorio je uzbuđenim, povišenim, ali i vrlo odlučnim glasom: *Naš stav je jasan, Hrvatska vojska neće mirno gledati kako pobunjeni Srbi iz Hrvatske i s hrvatskih područja sudjeluju u agresiji na Bosnu i Hercegovinu, dok im za to vrijeme UNPROFOR čuva leđa. Međunarodna zajednica treba spriječiti eskalaciju sukoba, nove tragedije, nove izbjeglice, više od 600.000 ih se već nalazi u Hrvatskoj...* U 11 sati u Pentagonu je u glavnoj sali za sastanke Ministarstva obrane SAD-a započeo ključni sastanak. Sjedio sam uz ministra Šuška, tu je bio i naš veleposlanik Petar Šarčević i hrvatski vojni izaslanik Robert Hranj, a na američkoj strani pored ministra obrane dr. W. Perrya (počasnog doktora Sveučilišta u Zagrebu), sjedili su general Wesley Clark – bivši zapovjednik NATO-a i kandidat Demokratske stranke na predsjedničkim izborima 2004., ambasador Holbrooke, te predstavnici CIA-e, DIA-e i NSC-e. Kako izbjeći novu eskalaciju sukoba, novu humanitarnu krizu, pad Bihaća, kako

unaprijediti američko-hrvatsku vojno-vojnu suradnju, koja je upravo tog jutra i formalno potpisana, bile su teme ovog sastanka.

Ministar Šušak izložio je hrvatski stav, te naglasio da Hrvatska ne zahtijeva nikakvu vojnu pomoć, ali želi razumijevanje ako bude prisiljena napasti kako bi zaštitila svoje međunarodno priznate granice. Nakon što je direktor vojno obavještajne agencije general Hughes iznio prikaz stanja na terenu, osobno sam na zemljovidu izložio način na koji se može pomoći UN-ovoj zaštićenoj zoni grada Bihaća, te spriječiti nova humanitarna kriza nesagledivih razmjera. U vojnom smislu pozicija 5. korpusa ABiH bila je izuzetno teška, no naglasio sam da Hrvatska vojska ima potpuni uvid u stanje stvari na terenu i da će, ako bude nužno, svojim aktivnostima prisiliti srpske snage koje napadaju Bihać iz privremeno okupiranih područja Republike Hrvatske na povlačenje, te na taj način zaštititi Bihać od daljnjih razaranja. Veleposlanik Holbrooke nije se uključivao u raspravu, a u nastavku razgovora u Pentagonu ministar Perry je izrazio “puno razumijevanje Vlade SAD-a za sve probleme s kojima se Hrvatska susreće, od stotina tisuća izbjeglica do činjenice da pobunjeni Srbi na više od jedne četvrtine hrvatskog državnog teritorija ne priznaju hrvatsku vlast, kao i činjenicu da je Hrvatska u tim ratnim vremenima bila suočena s veoma teškim izazovom utemeljenja i stvaranja svojih oružanih snaga”. No, naglasio je da im je “unatoč srpskim provokacijama, hrvatska suzdržanost u ovom trenutku izuzetno važna kako bi se izbjegla dalja eskalacija sukoba, koja bi mogla destabilizirati čitavu regiju”.

Izlaganje generala Huges, direktora američke vojno-obavještajne agencije, o Bihačkoj krizi, prilikom susreta s hrvatskim izaslanstvom, koje je predvodio ministar obrane RH Gojko Šušak; Pentagon (Washington), 29. studenoga 1994.

Hrvatsko izaslanstvo u Pentagonu (Washington), 29. studenoga 1994.; na slici (s lijeva): legenda hrvatske košarke Krešimir Čosić – tada ministar savjetnik u hrvatskom veleposlanstvu u Washingtonu, Chris Hill, general Wesley Clark, general Krešimir Čosić

U nastalim okolnostima prijateljska razmjena stavova i mišljenja između hrvatskog državnog vodstva i američke administracije imala je posebno značenje, kako bi se ispitale sve mogućnosti za mirno rješavanje ove krize i našla prihvatljiva politička rješenja. No, uvijek smo imali na umu izjavu Lorda Owena, izrečenu još krajem 1993.: *Ono što se vojnički izgubi ne može se više dobiti za zelenim stolom*. Republika Hrvatska i tada je iskazivala punu kooperativnost u odnosima s međunarodnom zajednicom, ali i punu odlučnost da se padom Bihaća ne dovede u gotovo izgubljenju poziciju, jer ne treba zaboraviti da je u to vrijeme 25% hrvatskog državnog teritorija još uvijek bilo privremeno okupirano. S druge strane, s vojnog aspekta mogućnosti za oslobađanje privremeno okupiranih hrvatskih teritorija bile su gotovo idealne jer su sve svoje vojne snage pobunjeni Srbi iz tzv. Krajine prebacili u područje Bihaća, te je Hrvatska vojska bez većih problema mogla osloboditi svoj privremeno okupirani teritorij, koji je ostao gotovo potpuno prazan i bez ikakve obrane, a umjesto pobunjenih hrvatskih Srba čuvao ga je i branio UNPROFOR. Ipak, u cilju postizanja mirnog rješenja nastale krize Republika Hrvatska nastavila je diplomatske razgovore, tražeći odgovarajuće putove do postizanja prihvatljivih rješenja.

KRENULI SMO – POČELA JE OPERACIJA “ZIMA ’94”

Nažalost, nitko kompetentan, ali i objektivn u široj međunarodnoj zajednici nije imao iluzija u moguće političke dogovore i mirovna rješenja s Karadžićem, Mladićem, Martićem i Miloševićem. *Ne vjerujemo ni u kakvo političko rješenje koje neće biti popraćeno odgovarajućim rješenjima na vojnom polju. Srbi nikada neće pristati na ustupke koji bi zadovoljili bosansku ili hrvatsku vladu sve dok na to ne budu primorani vojnom silom* – naglašavao je jedan ugledni američki vojni analitičar i vojni ekspert. Međunarodna zajednica imala je čitav niz različitih divergentnih, pa ponekad i konfliktnih rješenja, a bilo je i onih koji su tada vrlo otvoreno podupirali Karadžića i Miloševića. Bilo je to zasigurno jedno od najkritičnijih razdoblja cijelog Domovinskog rata. Hrvatska i BiH tog su se trenutka našle u gotovo najtežoj vojnoj, ali i političkoj krizi s obzirom na politiku Kontaktne skupine, posebice Lorda Owena. Zvona su zvonila na uzburu. Što uraditi? Postojale su samo dvije mogućnosti – čekati ili napasti? Čekanje je otvaralo Srbima put prema Bihaću i ulazak u grad. Pad Bihaća definitivno bi značio poraz, kako onaj vojnički, tako i onaj politički. Poraz bez borbe nije dolazio u obzir, usprkos svim protivljenjima Kontaktne skupine, koja je s jedne strane hrvatskom vodstvu zatvarala vrata za vojničko djelovanje, a s druge strane prešutno otvarala vrata i put Karadžiću i Mladiću prema Bihaću. Bilo je to neprihvatljivo za hrvatsku državnu politiku. S druge strane, napad je vrlo brzo mogao rasteretiti opsadu Bihaća, posebice s hrvatske strane, zbog činjenice da je granicu privremeno okupiranih hrvatskih područja u Hrvatskoj čuvao UNPROFOR, dok su Srbi iz Hrvatske napadali Bihać u susjednoj Bosni i Hercegovini. Istovremeno, Karadžić, Mladić i Martić su uz potporu Miloševića obmanjivali međunarodnu zajednicu svojim mirovnim ponudama. Na pregovorima u Ženevi mirotvorstvo i kooperativnost, a oko Bihaća brutalna agresija, granatiranje grada i tisuće civilnih žrtava. Ključnu ulogu u rješavanju svih ovih problema imale su tada mudra i odlučna hrvatska državna politika i snaga Hrvatske vojske. Hrvatsko državno vodstvo pokazalo je u tim trenucima svu potrebnu smjelost, hrabrost, odlučnost i mudrost. Dakako, sve ove činjenice ne idu u prilog onima koji i danas u Hrvatskoj tvrde da je Hrvatska izvršila agresiju na Bosnu i Hercegovinu.

Hrvatska državna politika suzdržala se od općeg napada i eskalacije sukoba, ali je koncentriranim napadom preko Dinare i Livanjskog polja 30. studenoga 1994. stvorila pretpostavke za zaustavljanje opsade Bihaća. Karadžićevu, Mladićevu i Martićevu bahatost i brutalnost, kao i nespremnost na bilo kakve ozbiljne političke razgovore i pregovore nije se moglo beskonačno dugo tolerirati. Neprihvatanje mirne reintegracije privremeno okupiranih hrvatskih teritorija u ustavno-pravni poredak RH i napad pobunjenih Srba na Bihać s teritorija RH, bili su dovoljni razlozi za hrvatsko državno vodstvo da pokrene operaciju “Zima ’94”. Tako su jedini mogući odgovor na postojeće stanje Karadžić, Mladić i Martić ubrzo dobro osjetili.

Krenuli smo u zadnji trenutak! Toga 30. studenoga 1994. bilo je nevrijeme, spustila se mećava – prava, dobro poznata oštra zima u tim krajevima. Otvaranje puta prema Kninu, preko Dinare, usred zime bio je cilj koji je graničio sa ludošću. No, bio je to jedini način da se brzo pomogne Bihaću. U snažnom prodoru hrvatske snage su preko Dinare i duž Livanjskoga polja probile liniju Čelebići – Rujani. Dok su kninski Srbi napadali Bihać, hrvatskim se snagama preko Crnog Luga i Dinare otvarao put prema Grahovu i Kninu. Kad su pobunjeni Srbi, kroz nekoliko dana, shvatili što se događa, bilo je kasno. Hrvatski vojnik već je stajao na vrhu Dinare, a i Knin je bio već na dlanu. Pobunjeni hrvatski Srbi bili su primorani zaboraviti na Bihać, a njegova opsada ubrzo je prekinuta. Bihać je bio spašen! Bila

General HV-a Krešimir Ćosić i načelnik Odjela G5 Združenog stožera vojske SAD-a general Wesley Clark; Pentagon (Washington), 29. studenoga 1994.

je to prekretnica rata u BiH. Glavni zapovjednici te operacije bili su hrvatski generali Ante Gotovina i Tihomir Blaškić.

Operacija “Zima ’94” bila je potpuno iznenađenje za Karadžića, Mladića i Martića, te ih je dovela u stanje potpunog mentalnog ludila i ratnog bezumlja. Točno na Badnjak – 24. prosinca 1994. – načelnik glavnog stožera HV-a general Bobetko pozvao me u svoj kabinet: *Ćosiću, imamo informacije da pobunjeni hrvatski Srbi planiraju zračni napad s aerodroma u Udbini na livanjsku crkvu tijekom Božićne polnočke, kako bi masovnim civilnim žrtvama nedužnih građana i vjernika na sam Božić prisilili hrvatsko državno vodstvo da se Hrvatska vojska povuče s Dinare i Livanjskog polja.* Učinili smo sve što je bilo potrebno kako bi spriječili to bezumno i brutalno krvoproliće koje su planirali Karadžić, Mladić i Martić. Vojni vrh pobunjenih hrvatskih Srba tada je bio spreman učiniti baš sve, čak i tu vrstu najtežih zločina, kako bi zaustavili operaciju “Zima ’94” i prodor Hrvatske vojske Dinarom i Livanjskim poljem preko Crnog Luga prema Grahovu i Kninu. To i ne treba čuditi kada se uzmu u obzir svi njihovi bestijalni zločini od Vukovara, Škabrnje, Dubrovnika, Ravnog, pa sve do raketiranja samog užeg središta Zagreba 1995. raketama sa zabranjenim punjenjem ispaljenim iz višecjevnih bacača raketa.

ZNAČAJ OPERACIJE “ZIMA ’94”

Što bi bilo da hrvatske vojne snage nisu krenule? Potpuna iscrpljenost 5. korpusa Armije BiH, koji je imao velik broj poginulih i ranjenih, višemjesečna blokada grada, stalna topnička granatiranja i zračni napadi uvjetovali bi pad Bihaća i humanitarnu tragediju UN-ove zaštićene zone ravnu onoj srebreničkoj. Da je 5. korpus Armije BiH tada bio uništen, bio bi

to s vojničkog, ali i političkog aspekta kraj rata, s obzirom na stavove međunarodne zajednice, posebice njezinog glavnog pregovarača Lorda Owena. Hrvatska vojska našla bi se objektivno u vrlo teškoj situaciji, njezini vitalni logistički pravci, posebice preko Karlovca i Maslenice bili bi potpuno ugroženi. Naglašavam, s vojničkog aspekta Bihać je krajem 1994. bio ključ ratne krize na prostorima bivše države. Nakon pada Bihaća Hrvatska bi izuzetno teško uspostavila ozbiljnu vojničku, ali i političku ravnotežu, i bila bi jednostavno prisiljena prihvatiti gotovo sve uvjete Martića, Karadžića i Mladića. Sve ovo treba posebno naglasiti zbog današnjih i budućih generacija. U Domovinskom ratu politička pozicija hrvatskog naroda u cjelini bila je isključivo i jedino ovisna i proporcionalna vojnoj snazi Hrvatske vojske. Na to nas je s vremena na vrijeme ranih devedesetih često podsjećao ni manje ni više nego Lord Owen svojim ciničnim izjavama: *Ono što je vojnički izgubljeno i politički je izgubljeno!* Takva je bila hrvatska stvarnost tijekom Domovinskog rata.

Da hrvatske snage nisu tada pokrenule operaciju “Zima ’94” ne bi bilo ni “Bljeska” ni “Oluje”. Bez ikakvog pretjerivanja, bila je to operacija koja je promijenila tijek rata. Obmanjivanju međunarodne zajednice o njihovoj vojnoj snazi i moći došao je kraj. “Oluja” sigurno ne bi bila ono što je bila da glavnina poslova nije prethodno obavljena u operaciji “Zima ’94”, kao i u operacijama koje su nakon nje slijedile. Stvoreni su gotovo svi potrebni preduvjeti za uspjeh vojnih operacija u proljeće i ljeto 1995. – od “Bljeska”, “Ljeta ’95” i “Oluje”.

Da je ubrzo nakon početka operacije “Zima ’94” srpske redove zahvatio kaos i nered pokazuju dokumenti Vojske Republike Srpske. To najbolje ilustriraju i sadržaji razgovora Karadžića s predsjednicima općina (Grahovo, Glamoč, Drvar, Bihać, Prijedor, Šipovo, Ključ, Kupres...) u kojem je spomenuto da postoje: “dezinformacije i glasine te napadi na vlast... nedostatak goriva, municije, obuće, odeće”, te glasine “da je general Milovanović dobio milione maraka da ne osvoji Bihać, da ne funkcionira vojna i državna bezbednost, da neko namerno i organizovano ulazi u narod i vojsku i prenosi dezinformacije sa strašnim posledicama, da se podriva vlast i SDS, da se organizuju preki sudovi, da postoje neprijatelji u vlastitim redovima”, a optužuju se “ustaške snage i 5. Korpus ABiH za koordinirane aktivnosti”, zbog čega je istaknuta “nužnost suzbijanja glasina i dezinformacija jer to razorno utiče na moral boraca”. Jednako tako, ističe se veliki broj ranjenih i bolesnih, te 20% poginulih, kao i da se zadaci izvršavaju s 50% snaga, da nema goriva ni za sanitet, a kamoli za tenkove itd. (Vidi Komanda 2. Krajiškog Korpusa / Str. Pov. Br. 3-36 / 16. 02. 1995.)

Na sastanku u Komandi Drugog krajiškog korpusa kojemu su bili nazočni “predsednik Republike Srpske Karadžić, predsednik Krajišnik, general Ninković, itd., te predsednik Republike Srpske Krajine Martić, general Čeleketić, itd.”, istaknuti su problemi na Dinari, Livanjskom polju, Plješivici, opasnost od spajanja ustaša s 5. K ABiH i ugrožavanje prijestolnice Knina, te nedostatak ubojnih sredstava, pogonskog goriva i ljudstva. Karadžić je posebno istaknuo: *Lično smatram da je Srpska vojska Krajine u nokdaunu, dok istovremeno Muslimani prebacuju sve snage prema Izačiću, i u slučaju napada ustaša u cilju spajanja sa 5. korpusom imaće mnogo problema i neće se odbraniti.* (Vidi Republika Srpska / Vojska Republike Srpske / Komanda Drugog krajiškog korpusa / Str. Pov. Br. 66-62 / 05. 05. 1995. Glavnom Štabu Vojske Republike Srpske)

No, sve to nije smetalo Karadžića i Martića da u ljeto 1995. u Ženevi opet bahato glumataju kako je srpska vojska pred pobjedom. Tragedija koja je u Bihaću prvi puta spriječena operacijom “Zima ’94”, dogodila se, nažalost, nekoliko mjeseci kasnije u Srebrenici. Slična tragedija u Bihaću drugi put je spriječena 4. kolovoza 1995. kad je počela vojno-redarstvena operacija “Oluja”.